

„Kościoty nasze uczą, że jeden święty Kościół trwać będzie po wszystkie czasy. Kościół zaś jest zgromadzeniem świętych, w którym się wiernie naucza [tekst niemiecki: zwiastuje] Ewangelii i należycie udziela sakramentów” (Wyznanie augsburskie, art. VII) – tak brzmi podstawowa luterańska definicja Kościoła.

Kościół – dzieło Ducha Świętego, przedmiot wiary

Kościół jest dziełem Ducha Świętego i przedmiotem wiary: „Wierzę, że na ziemi istnieje święta gromadka ludzi i zbór prawdziwie świętych, którego jedyną głową jest Chrystus; zgromadzony przez Ducha Świętego, trwa on w jednej wierze, myśli i przekonaniu, obdarzony różnymi darami, lecz zgodny w miłości, bez podziałów i rozdarcia. I ja jestem jego częścią i członkiem, współuczestnikiem, mającym udział we wszystkich dobrach, jakie posiada, wprowadzony i wcielony do niego przez Ducha Świętego przez to, iż słucałem i nadal słucham Słowa Bożego, które otwiera wstęp do niego. Albowiem przedtem, zanim to nastąpiło, byliśmy całkowicie własnością szatana, nie wiedzącymi nic o Bogu i o Chrystusie. I tak aż do sądnego dnia pozostanie Duch Św. z chrześcijaństwem, czyli ze zborem świętych, przez który przyprowadza nas do Chrystusa i którym się posługuje, aby Słowo rozbrzmiewało i było opowiadane; przez nie zaś sprawia i pomnaża uświęcenie, by zbór codziennie rósł i wzmacniał się w wierze, i wydawał owoce, jakie On [Duch Święty] rodzi” (Duży katechizm, Cześć druga, Trzeci artykuł).

Środki łaski, czyli znamiona Kościoła (notae ecclesiae).

Duch Święty działa w Kościele przez swoje środki łaski, jak mówi o tym artykuł O służbie Kościoła zawarty w Wyznaniu augsburskim: „Abyśmy tej wiary dostąpili, ustanowiona jest służba nauczania Ewangelii [tekst niemiecki: zwiastowania Ewangelii] i udzielania sakramentów. Albowiem przez Słowa i sakramenty, jak gdyby przez środki, udzielany jest Duch Święty, wzniesający wiarę, gdzie i kiedy Bóg zechce, w tych, co słuchają Ewangelii” (Wyznanie augsburskie, art. V). Te środki łaski: zwiastowanie Ewangelii i udzielanie sakramentów są zarazem, zgodnie z definicją Kościoła z art. VII Wyznania augsburskiego, znamionami Kościoła (notae ecclesiae) po których można go rozpoznać.

Kościół jest ukryty

Kościół to święci – wierzący, wraz ze swoją Głową – Chrystusem, dlatego Kościół tu na ziemi jest ukryty. „Chociaż Kościół jest właściwie zgromadzeniem świętych i szczerze wierzących, to jednak (...) w tym życiu wielu obłudników i złych ludzi jest pomieszanych z godnymi” (Wyznanie augsburskie, art. VIII). Nie można zatem utożsamiać go z jakąś organizacją kościelną, gdyż w każdej z nich napotkać można na obłudników i złych ludzi, którzy są przemieszani ze świętymi, czyli prawdziwie wierzącymi.

Jedność Kościoła

Artykuł VII Wyznania augsburskiego wskazuje na naukę o jednym Kościele rozpoznawalnym poprzez znamiona Kościoła. Dodaje on także, że „Dla prawdziwej tedy jedności Kościoła wystarczy zgodność w nauce [tekst niemiecki: zwiastowaniu] Ewangelii i udzielaniu sakramentów. Nie jest to konieczne, aby wszędzie były jednakowe tradycje ludzkie albo

obrzędy czy ceremonie ustanowione przez ludzi, wedle słów Pawła: "Jedna wiara, jeden chrzest, jeden Bóg i Ojciec wszystkich" (Wyznanie augsburskie, art. VII). Te dwa warunki jedności: zgoda co do nauczania/zwiastowania Ewangelii i udzielania sakramentów stały się podstawowymi wyznacznikami ekumenicznego zaangażowania luteranów na rzecz jedności Kościoła. Przy czym należy pamiętać, że zgoda odnośnie nauczania/zwiastowania Ewangelii odnosi się przede wszystkim do rozumienia Ewangelii w kategoriach nauki o usprawiedliwieniu jedynie z łaski przez wiarę, jakie zostało wyłożone w art. IV Wyznania augsburskiego.

Poza zgodą w nauczaniu/zwiastowaniu Ewangelii i udzielaniu sakramentów art. VII Wyznania augsburskiego pozostawia przestrzeń wolności. W tej przestrzeni poszczególne Kościoły lokalne podejmują decyzje odnośnie co do takich aspektów życia Kościoła jak np. jego ustrój, stosowane formularze liturgiczne itp.

Na modelu jedności zaproponowanym w art. VII Wyznania augsburskiego opiera się model jedności w pojednanej różnorodności, która wypracował w latach 70. i 80. XX wieku Światowa Federacja Luterańska, a który następnie stał się dobrem wspólnym światowego ruchu ekumenicznego. Dla tego modelu fundamentem jest zgoda co do zwiastowania/nauczania Ewangelii i udzielania sakramentów – w nich dana jest bowiem jedność Trójjedynego Boga. Powstała na tym fundamencie wspólnota „znajduje swój wyraz w wielopostaciowym wyznaniu jednej i tej samej apostołskiej wiary. Jest wspólnotą Chrztu Świętego i eucharystycznego posiłku, wspólnotą, w której pełnione urzędy są uznawane przez wszystkich jako przejawy urzędu ustanowionego przez Chrystusa w jego Kościele (...) Jest wspólnotą w której różnorodności przyczyniają się pełni, a nie są już więcej przeszkodami dla jedności...” (VII Zgromadzenie Ogólne Światowej Federacji Luterańskiej, Budapeszt 1984, Oświadczenie nt. „Celu jedności”).

Również na wywiedzionych z modelu jedności art. VII Wyznania augsburskiego wspiera się Konkordia Leunberska z 1973 roku: „Fundamentem Kościoła jest jedynie Jezus Chrystus. To On gromadzi go i posyła, udzielając zbawienia przez zwiastowanie i sakramenty. Dlatego Reformacja uznawała zgodność w kwestii właściwego nauczania Ewangelii i należytego sprawowania sakramentów za konieczny i wystarczający warunek prawdziwej jedności Kościoła. Odwołując się do tych samych kryteriów, zainteresowane Kościoły określają swoje rozumienie wspólnoty kościelnej jak następuje” (Konkordia Leunberska, pkt. 2). Dokument ten został podpisany w 1973 roku przez europejskie Kościoły tradycji luterańskiej, reformowanej i unijnej oraz Kościoły waldensów oraz braci czeskich, w 1997 przystąpiły do niego Kościoły tradycji metodystycznej. Wprowadza on między Kościołami sygnatariuszami wspólnotę ołtarza i ambony oraz wzajemne uznanie urzędu duchownego.

Świętość Kościoła

Świętość Kościoła „nie polega na lnianej koszulce, świetnej zwierzchniejszacie, powłóczyste j todze ani na innych ich ceremonialnych urządzeniach, wymyślonych przeciwko Pismu św., lecz na Słowie Bożym i na prawdziwej wierze.” (Artykuły Szmalkaldzkie, III, 12). Jest ona zatem związana nie z przymiotami ludzi do niego należących, ale nadana Kościołowi przez Boga w Słowie Bożym i wierze.

Powszechność Kościoła

Ze względu na spojrzenie na Kościół nie w kategoriach zewnętrznej, widocznej organizacji, ale społeczności wierzących wraz ze swoją Głową – Chrystusem w luterańskim pojmowaniu istnieje jeden Kościół powszechny, do którego należą wszyscy wierzący w Jezusa Chrystusa. Kościoła tego nie można utożsamiać z żadną organizacją kościelną, czy też społecznością religijną, przekracza on ich ramy. Kościół ten, tak jak jego Pan i Głowa Jezus Chrystus, jest niepodzielny, a rozpoznać go można po znamionach Kościoła określonych w art. VII Wyznania augsburskiego: wiernym nauczaniu Ewangelii i należyтым udzielaniu sakramentów.

Apostolskość Kościoła

To ostatnie, po jedności, świętości, powszechności, ze znamion Kościoła zaczerpniętych z Nicejsko-konstantynopolitańskiego Wyznania Wiary. Ze względu na jego znaczenie w dialogach ekumenicznych refleksja nad nim musiała się stać także istotnym elementem refleksji luterańskiej. Dobrze podsumowuje ją dokument Światowej Federacji Luterańskiej z 2007 roku: Posługa biskupa w ramach apostolskości Kościoła (tzw. Deklaracja z Lund): „Misja, do której powołani zostali apostołowie, pozostaje misją całego Kościoła przez wszystkie dni. W stopniu, w jakim Kościół żyje tą misją, może uważać się słusznie za Kościół apostolski. Tradycja apostolska oznacza przede wszystkim przekazywanie (traditio) tej misji, w której Duch Święty uobecnia Chrystusa jako Słowo Boże. Tradycja apostolska w Kościele oznacza kontynuację trwałych znamion Kościoła apostołów; są to: poświadczanie wiary apostoelskiej, zwiastowaniu Ewangelii i wierny wykład Pisma Świętego, uroczystość Chrztu i Eucharystii, sprawowanie i przekazywaniu odpowiedzialności za posługę, wspólnota w modlitwie, miłości, radości i cierpieniu, służba na rzecz chorych i potrzebujących, jedność pomiędzy Kościołami lokalnymi i dzieleniu się darami, którymi Pan obdarzył każdy Kościół. Kontynuowanie tej tradycji jest sukcesją apostolską” (Deklaracja z Lund, pkt. 28.29).

Powszechne kapłaństwo wszystkich wierzących

Nauczanie o powszechnym kapłaństwie wszystkich wierzących sformułował Marcin Luter w swoich pismach zawierających podstawowe zarysy reformy Kościoła z 1520 roku. Chociaż nauka ta nie znalazła się w księgach wyznaniowych luteranizmu jest ona istotnym elementem luterańskiej tożsamości i luterańskiego sposobu myślenia o Kościele.

Nauczanie to oznacza, że „Według ujęcia Marcina Lutra wszyscy wierzący chrześcijanie w Chrystusie, Arcykapłanie mają udział we wspólnym, duchowym kapłaństwie. Na podstawie Pierwszego Listu Piotra i pierwszego rozdziału Apokalipsy wszyscy chrześcijanie są kapłanami (hieroi) – wyłącznie z wiary poprzez duchowe odrodzenie, które jest dane w chrzcie oraz przeżywane w świadectwie, modlitwie i posłudze. Boża łaska i zbawienie czynią wszystkich chrześcijan równymi wobec Boga i wykluczają ich podział na różne stany i klasy. Urząd publicznej posługi [zwiastowania Ewangelii i udzielania sakramentów] służy całemu ludowi Bożemu, gdyż ma swoje początek i autorytet w Słowie Bożym” (Deklaracja z Lund, pkt. 19).

Urząd kościelny

Artykuł Wyznania augsburskiego O służbie Kościoła mówi: „Abyśmy tej wiary dostąpili, ustanowiona jest służba nauczania Ewangelii [tekst niemiecki: zwiastowania Ewangelii] i udzielania sakramentów” (Wyznanie augsburskie, art. V). Zgodnie z nim w Kościele powołane zostają osoby na urząd sługi Słowa Bożego. Zadania tego urzędu dookreśla artykuł Wyznania augsburskiego O porządku w Kościele: „Kościół nasz nauczają o porządku w Kościele, że nikt nie powinien w nim nauczać publicznie lub udzielać sakramentów, jeśli nie jest należycie powołany” (Wyznanie augsburskie, art. XIV). Zadaniem osób powołanych na urząd sługi Słowa Bożego jest publiczne zwiastowanie Ewangelii i udzielanie sakramentów.

Wyznanie augsburskie zna jeden urząd sługi Słowa Bożego – urząd kościelny. W jego ramach przewiduje także specjalne zadania dla biskupów: „Nauczyciele nasi utrzymują, że władza kluczy lub władza biskupów jest według Ewangelii władzą albo Boskim mandatem głoszenia ewangelii, odpuszczania i zatrzymywania grzechów oraz udzielania sakramentów. (...) Tak więc tę władzę wykonuje się, ucząc Ewangelii lub głosząc ją oraz udzielając sakramentów wielu zgromadzonym lub każdemu z osobna, według powołania, ponieważ władza ta udziela nie rzeczy cielesnych, lecz wiecznych: sprawiedliwości wiekuiestej, Ducha Świętego, żywota wiecznego. Tych rzeczy nie można dostąpić inaczej, jak tylko przez posługiwanie słowem i sakramentami(...) Gdy się więc rozpatruje jurysdykcję biskupów, należy odróżniać władzę cywilną od jurysdykcji kościelnej. Zatem według Ewangelii lub – jak mawiają – według prawa Bożego, mają biskupi jako biskupi, czyli jako ci, którym powierzono posługiwanie słowem i sakramentami, odpuszczają grzechy, odrzucać naukę niezgodną z Ewangelią i wyłączać ze społeczności Kościoła bezbożników, których bezbożność jest jawna, bez użycia siły ludzkiej, lecz słowem. W tych sprawach Kościół zobowiązany są prawem Bożym do posłuszeństwa biskupom, według słów: “Kto was słucha, mnie słucha”. Atoli jeśli nauczają czegoś lub ustanawiają coś wbrew Ewangelii, to Kościół mają nakaz Boży odmówić im posłuszeństwa” (Wyznanie augsburskie, art. XXVIII). Na pełniących służbę biskupią obok przynależnych całemu urzędowi kościelnemu zadań głoszenia Ewangelii i udzielania sakramentów nałożono obowiązek dbania o czystość nauki oraz wyłączania ze społeczności Kościoła osób jawnie bezbożnych. Tym samym są oni szczególnie odpowiedzialni za dbanie o jedność Kościoła. W polskim Kościele Ewangelicko-Augsburskim istnieje jeden urząd kościelny, w ramach którego występują trzy posługi: diakona, prezbitera i biskupa.

Literatura podstawowa:

Księgi Wyznaniowe Kościoła Luterańskiego, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 2003.

Wyznanie augsburskie (Konfesja Augsburska) z 1530 r. Część pierwsza, przeł. z niemieckiego A. Wantuła, w: Wyznanie augsburskie (Konfesja Augsburska) z 1530 roku. 95 tez ks. Marcina Lutera z 1517 roku, seria: Biblioteki Klasyki Ewangelickiej, t. 1, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 1999, ss. 25-45.

Konkordia Leunberska. Konkordia między Kościołami wyrosłymi na gruncie Reformacji w Europie zawarta 16 marca 1539 roku, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 2002;

lub: Konkordia Leunberska (czytaj tutaj).

Światowa Federacja Luterańska, Posługa biskupia w ramach apostołskości Kościoła. Deklaracja z Lund, 26 marca 2007, tłum. K. Karski, „Studia i dokumenty ekumeniczne” r. XIV: 2008, nr 2 (63), wyd. Fundacja Ekumeniczna „Tolerancja”, ss. 58-80.

Luter M., Do chrześcijańskiej szlachty niemieckiego narodu o ulepszeniu chrześcijańskiego stanu, tłum. J. Lasota, „Z problemów Reformacji” t. 6, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała [1993], ss. 153-192.

Giertz B., Wierzyć po ewangelicku, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 1994, ss. 65-72.

Grane L., Wyznanie augsburskie. Wprowadzenie w podstawowe myśli Reformacji luterańskiej, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 2002, ss. 83-95.143-157.201-204.221-230.

Sauter G., Podstawowe pytania wiary, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 1997, ss. 44-67.

Uglorz M., Marcin Luter. Ojciec Reformacji, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 1995, ss. 151n.

Uglorz M., Zarys nauki Kościoła luterańskiego, w: Świadectwo wiary i życia. Kościół luterański w Polsce wczoraj i dziś, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 2004, ss. 51-53.

Więcej na ten temat:

Luter M., O soborach i kościołach, tłum. J. Gryniakow, „Z problemów Reformacji” t. 6, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała [1993], ss. 193-271.

Cieślar M., Urząd kościelny w teologii Marcina Lutra, „Rocznik teologiczny” r. 25: 1983, z. 2, wyd. Chrześcijańska Akademia Teologiczna, ss. 161 – 172.

Hintz M., Kościół jako wspólnota pastoralna, „Gdański Rocznik Ewangelicki” t. 5: 2011, wyd. Parafia Ewangelicko-Augsburska w Gdańsku z siedzibą w Sopocie, ss. 201-217.

Hintz M., Rozumienie wspólnoty kościelnej w ewangelicyzmie. Światowa Federacja Luterańska jako rozwinięcie wizji eklezjologicznej Reformacji?, „Gdański Rocznik Ewangelicki” t. 6: 2012, wyd. Parafia Ewangelicko-Augsburska w Gdańsku z siedzibą w Sopocie, ss. 171-188.

Janik R., Jedność Kościoła w nauce ksiąg wyznaniowych Kościoła luterańskiego, w: Teologia wiary. Teologia ks. dra Marcina Lutra i ksiąg wyznaniowych Kościoła luterańskiego, red. M. Uglorz, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 2007, ss. 250-271.

Karski K., Kościoły protestanckie a kult świętych, „Rocznik teologiczny” r. 39: 1997, z. 1-2, wyd. Chrześcijańska Akademia Teologiczna, ss. 15-24.

Karski K., Od Edynburga do Porto Alegre. Sto lat dążeń ekumenicznych, wyd. Chrześcijańska Akademia Teologiczna, Warszawa 2007, ss. 179-187.

Karski K., Pojednana różnorodność – luteranie i ekumenizm, „Przegląd ewangelicki” r. 2007, z. 3-4, wyd. Wydawnictwo Augustana, ss. 14-26.

Karski K., Prymat papieski z perspektywy ewangelickiej, „Studia i dokumenty ekumeniczne” r. XV: 1999, z. 1 (43), wyd. Fundacja Ekumeniczna „Tolerancja”, ss. 9-16.

Konik T., Urząd duchowny w księgach wyznaniowych luteranizmu do 1537 roku, w: Teologia wiary. Teologia ks. dra Marcina Lutra i ksiąg wyznaniowych Kościoła luterańskiego, red. M. Uglorz, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 2007, ss. 234-249.

Lichtner I., Aktualność artykułu „O Kościele” - Confessio Augustana VII, „Rocznik teologiczny” r. 43 : 2001, z. 1, wyd. Chrześcijańska Akademia Teologiczna, ss. 197-202.

Milerski B., Urząd duchowny w teologii Marcina Lutra i księgach wyznaniowych, „Przegląd ewangelicki” r. 2004, z. 2, wyd. Wydawnictwo Augustana, ss. 42-61.

Piętak S., Powszechne kapłaństwo w nauce i praktyce, „Przegląd ewangelicki” r. 2005, z. 2, wyd. Wydawnictwo Augustana, ss. 4-15.

Schuetz H., Ekumeniczne wnioski z nauki Lutra, w: Misterium Verbi, red. H. Muszyński, A. Skowronek, wyd. Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1985, ss. 120-140.

Slenczka R., Luter a katolickość Kościoła, w: Misterium Verbi, red. H. Muszyński, A. Skowronek, wyd. Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1985, ss. 162-181.

Uglorz M., Eklezjologia w teologii Marcina Lutra, w: Teologia wiary. Teologia ks. dra Marcina Lutra i ksiąg wyznaniowych Kościoła luterańskiego, red. M. Uglorz, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 2007, ss. 217-233.

Wojak T., Ekumeniczne znaczenie luteranizmu, „Z problemów Reformacji” t. 2, wyd. Wydawnictwo Zwiastun, Warszawa 1980, ss. 108-115.

Schlink E., Ekumeniczny charakter i dążenia „Konfesji augsburskiej”, „Jednota” r. 1980, nr 6., wyd. Konsystorz Kościoła Ewangelicko-Reformowanego, ss. 11-13.

Sojka J., O Kościele, „Warto” r. 2010, z. 2, wyd. Wydawnictwo WARTO Centrum Misji i Ewangelizacji Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, ss. 48-49.

Sojka J., O porządku w Kościele, „Warto” r. 2012, z. 1, wyd. Wydawnictwo WARTO Centrum Misji i Ewangelizacji Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, ss. 57-59.

Sojka J., Wierzę w apostołski, „Warto” r. 2007, z. 4, wyd. Wydawnictwo WARTO Centrum Misji i Ewangelizacji Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, ss. 14-16.

T. W., O urzędzie kościelnym, „Kalendarz Ewangelicki”, r. 87: 1974, wyd. Wydawnictwo „Zwiastun”, ss. 161-165.

T. W., Urząd kościelny, „Zwiastun” r. 1975, nr 11, ss. 180n.